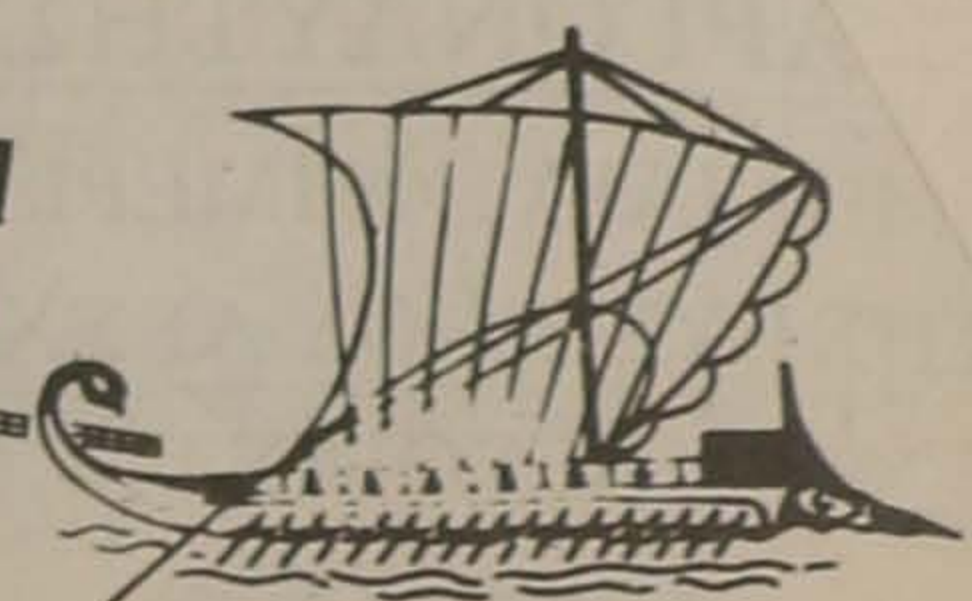

ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ

Ετος 3ο Αρ. Φύλλου 34

ΜΗΝΙΑΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΤΡΥΤΟΜΗΝΑΣ 1991

Στη φωτογραφία τμήμα της Ευξεινού Λέσχης Βέροιας κατά την παρέλαση της 28ης Οκτωβρίου. Ο κόσμος χειροκρότησε θερμά το τμήμα για την άψογη εμφάνισή του.

Γύρω από την άγραφη Ιστορία του Πόντου

Πολιτιστικοί Σύλλογοι

του Πόντου

Σήμερα στην Ελλάδα υπάρχουν 2 - 3 εκατοντάδες ποντιακοί πολιτιστικοί σύλλογοι με σκοπό τη διατήρηση και καλλιέργεια των ποντιακών ηθών και εθίμων, τη διατήρηση και μελέτη της ποντιακής διαλέκτου, τη συλλογή βιογραφικού και ιστορικού υλικού της χαμένης πατρίδας. Παρόληθα υπάρχουν και στο εξωτερικό ποντιακοί σύλλογοι από μεταναστευτές πόντιους, που πέρα από τους ίδιους σκοπούς και στόχους συστήθηκαν για τον δεσμό και την επαφή με την μητέρα Ελλάδα.

Ν. Λαπαρίδη

σας, αυτό είναι το ερώτημα στον Πόντο προ του 1922 προ της ανταλλαγής, μορφωτικοί, καλλιτεχνικοί, πολιτιστικοί σύλλογοι με κοινωνική και πνευματική δραστηριότητα; Βεβαίως υπήρχαν σύλλογοι και μάλιστα πολλοί. Φαίνεται σαν... παράξενο κάπως; Δεν είναι καθόλου! Και θα ρωτούσαν οι ανιδεοί και οι ανιστόρητοι: Πόσοι σύλλογοι να υπάρχουν στον Πόντο και ποιά δράση μπορεί να ανάπτυσαν εκεί τότε; Να μια πρώτη απάντηση σε δύο μέρη:

ομούς πρέπει να ξεπερνούν τους 100 Συλλόγους από το 1856 (χρόνος του Χατζι - Χουμαγιούν) ως το 1914.

β) Στο σύλλογο της Σίντας του Πόντου "Ο Θήκης" γίνονταν, τα κοινά εκείνω, όταν όλοι τότε δεν τόλμησαν ούτε στον ύπνο τους, μαζί με όλη ως και μωρήματα Ιατρικής - υγιεινής από γιατρούς στην Ποντιακή Διάλεκτο.

Και να μια μικρή καταγραφή μερικών συλλόγων με αξιόλογη πνευματική, κοινωνική και εθνική δράση.

Συνέχεια στην 3η σελ.

30.000 ΟΙ ΣΥΜΠΑΤΡΙΩΤΕΣ ΜΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΣΟΒ. ΕΝΩΣΗ

Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία του υπουργείου των Εξωτερικών ο αριθμός των συμπατριωτών μας που ήρθε από τη Σοβιετική Ένωση ανέρχεται σε 30.000.

Νομίζουμε ότι, η μόνιμη εγκατάσταση όλων αυτών των συμπατριωτών μας στη Δυτική Θράκη θα ήταν ωφέλιμο από εθνικής σκοπιάς.

ΠΟΝΤΙΑΚΟ ΠΕΡΙΣΚΟΠΙΟ

του κ. Ανδρέα Εθ. Ταταρίδη

- Στους φετεινούς Μεσογειακούς Αθλητικούς Αγώνες τα ποντιόπουλα μας χάρισαν πολλή (χρυσά - αργυρά - χαλκά) μετάλλια, τόσο στην Πάλη, όσο και στην Πυγμαχία και στο Στίβο.

- Στο λογοτεχνικό περιοδικό "ΔΙΑΒΩΣ" (τ. 268/24-7-1991) περιέχεται σημαντική και παθια αξιόλογη συνέντευξη του διαδεδεχτού συμπατριώτη μας Γλωσσολόγου κ. Δημήτρη Τομπαζιόδη, τ. Συμβούλου του Παιδ. Ινστιτούτου, με θέμα "Η γλώσσα στο σύγχρονο ελληνικό σχολείο". Αξίζει να σημειωθεί ότι ο κ. Δημ. Τομπαζιόδης είναι τώρα ο πρόεδρος του Ιαμπρού Σωματείου μας "Επιτροπή Ποντιακών Μελετών" και ότι η γνώμη του πάνω σε γλωσσολογικά θέματα είναι θαρύνουσα, αφού, εκτός των άλλων, είναι και συγγραφέας βιβλίων γλωσσολογικού περιεχομένου.

- Η Πόντια αρθρογράφιστρια (μία από τις λίγες στο δύσκολο αυτό άθλημα για γυναίκες) Μαρία Χριστοφορίδου κατέκτησε το Παγκόσμιο ρεκόρ στην Αρση Βαρών (στο αρσέν συγκριμένα και στα 88 κιλά) στο Ευρωπαϊκό Πρωτάθλημα Αρσης Βαρών, που έγινε φέτος τον Ιούλιο στη Βάρνα Βουλγαρίας.

- Ο γνωστός λογοτέχνης και κριτικός βιβλίου κ. Κώστας Βαβέτας, που επιμελείται σχετική σελίδα στη "Ραδιοτηλεόραση" κριτικάρισε πολύ θετικά τα βιβλία "Τα όψιμα" του κ. Σίμου Λιονιδίδη και η "Ξενιτιά" του κ. Ρήγα Ανδρέαδη.

- Ο συντάκτης της καλλιτεχνικής σελίδας του "Ελευθερού Τύπου"... ανακαλύπτει και... αποκαλύπτει τους Ποντιακούς Γοθαξίες στο χώρο του θεάτρου, του τραγουδιού κ.λ.π.

- Ο κ. Στέφανος Κασσιμάτης στην "Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία" (11-8 1991) δημοσιεύει ένα υπαίτιστο φιλοποντιακό πομπασελίδο άρθρο με τίτλο "Η Ρωμανία κι αν επάρθεν"...

- Κι ως μην παραλείψουμε και το πανηγύρι της Παναγίας μας, της Παναγίας Σουμελά, για το οποίο - και πολύ δικαίως - δόθηκε τόση δημοσιότητα ανά το Πανελλήνιο...

Η ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ ΔΙΟΡΓΑΝΩΝΕΙ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΕΤΗΣΙΟ ΧΟΡΟ ΤΗΣ

Η Ε.Λ.Β. διοργανώνει το δεύτερο ετήσιο χορό της στο κέντρο "Γκαντιδ" την Τετάρτη 13 Νοεμβρίου 1991.

Σκοπός του χορού είναι η ενίσχυση του Ταμείου για την ανέγερση του Κέντρου Πολιτισμού (Πνευματικού) της Ε.Λ.Β. Η αξία της κάρτας συμμετοχής είναι 2.000 δρχ. και οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να τις προμηθευτούν από τα μέλη του Δ.Σ. και από το Γραφείο της Λέσχης τηλ. 28.356 (πρωινές ώρες).

Αναμένεται μεγάλη επιτυχία λόγω του σκοπού για τον οποίο γίνεται ο χορός και επιπλέον στο πρόγραμμα συμμετέχουν οι καλλιτέχνες: Θόδωρος Βεροιώτης, Κώστας Γαβρίδης, Αρχιμήδης Γεωργιάδης, Μιχάλης Καλιοντζίδης, Κώστας Καραπαναγιωτίδης και Στάθης Νικολαϊδής.

ΠΟΝΤΙΑΚΕΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ

Στο εξής η φωνή της Ε.Λ.Β. θα ακούεται κάθε Δευτέρα, από τις 6.30 μ.μ. έως τις 8.00 μ.μ. από το Ραδιοφωνικό Σταθμό Ηρακλίου "ΤΥΠΟΣ FM". Την εκπομπή επιμελείται ο ερμηνευτής του ποντιακού τραγουδιού Κώστας Καραπαναγιωτίδης και οι συνεργάτες του. Στην εκπομπή θα συμμετέχει ακόμα ως τακτικός συνεργάτης ο κ. Γιάννης Μελετιδής.

Ένα νέο ξεκίνημα που υπόσχεται πολλά.

"Εύραμε γαμπρόν για την Ανάσταν"

Η εκπομπή "Πολιτιστικά θέματα" της ΒΕΡΓΙΝΑ TV, που είχε ως θέμα το ποντιακό θέατρο άφησε στον ποντιακό κόσμο της περιοχής μας άριστες εντυπώσεις. Ιδιαίτερη αίσθηση προκάλεσε η προβολή της κωμωδίας "Εύραμε γαμπρόν για την Ανάσταν", που έγραψε η κ. Ανθούλα Παλαιστή. Οι σκηνές του έργου καταδεικνύουν στο σύνολό τους το οδίσσαστο του τόπου και τη χρονική συνέχεια. Ακόμα ήταν δυναμικές στην έκφραση και ευθυγιγιστες στη σύν-

θεση. Πάνω απ' όλο όμως ήταν το ηθούσια βιογραφικό στοιχείο του έργου που έφεραν στη μνήμη περασμένες εποχές. Την εκπομπή επιμελήθηκε και παρουσίασε ο κ. Γιάννης Μελετιδής την Τετάρτη 6/11/91 με καλεσμένους τους πρωταγωνιστές του έργου κ. Κίτσα Παλαιστή, κ. Ανθούλα Παλαιστή (συγγραφέα) και τον ερασιτέχνη ηθοποιό κ. Αλέκο Θεοδωρίδη.

"Οδοιπορικό στη Σοβιετική Ένωση"

Η εκπομπή "Πολιτιστικά θέματα" της ΒΕΡΓΙΝΑ TV που είχε ως θέμα "Οδοιπορικό στη Σοβιετική Ένωση", με καλεσμένο τον πρωτοπρεσβύτερο της Ιεράς Μονής Παναγίας Σουμελά Παπαμανώλη Φωτιάδη προκάλεσε ιδιαίτερη συγκίνηση.

Η εκπομπή κατέδειξε ότι στη Σοβιετική Ένωση ζουν πάνω από 500 χιλ. συμπατριώτες μας, που έχουν μέσα στην καρδιά τους την Ελλάδα και την Ορθόδοξη. Την εκπομπή επιμελήθηκε και παρουσίασε ο κ. Γιάννης Μελετιδής την Τετάρτη 8 Οκτωβρίου 1991.

Η ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ ΤΟΥ ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ

Ο Πόντιος λυράρης

Σύμφωνα με τη μυθολογία τη λύρα την επινόησε ο Ερμής και τη χάρισε στον Απόλλωνα. Ο λυράρης θα έλεγε κανείς ότι είναι ο συνεχιστής του Απόλλωνα.

Μέσα στο διάβα της ποντιακής ζωής, ο λυράρης με την περίσσια τέχνη του παραμένει ένας ασίγαστος και τρανός νοσταλγός της αθηναϊκής ζωής, της απείρητης ζωής του αθηναϊκού Πόντου.

Το παίξιμο της λύρας του, υπηρετεί ψυχικές ανάγκες, ό-

πως αυτές εκδηλώνονται στα διάφορα στιγμιότυπα της ζωής είτε αυτά είναι σπουδαία είτε ανήκουν στη σφαίρα της καθημερινότητας.

Ο λυράρης υμνεί το θεό των πατέρων του, δοξολογεί τις δόξες της φυλής, αλλά και μοιρολογεί τις συμφορές του Γένους.

Η μουσα του, είναι η κραυγή της ποντιακής ψυχής, ελπίδα, φόρος μνήμης. Η ηθούσια συναισθηματικότητα του συντελεί στην δημιουργία ευχαρί-

στου κλίματος. Δεν δραματοποιεί τον πόνο τον προσωπικό του, που τον αποθέτει στο περιβάριο, αλλά κινείται στην ψυχή του κόσμου κι έτσι η μουσα του, αποκτά έκταση αντικειμενική και ποιητικό βάθος. Το ίδιο κάνει και για τις χαρές της ζωής. Δεν τον ενδιαφέρει η ιδιότητά του χαρά. Παίζει για τις χαρές των άλλων, δημιουργεί μια έξαρση προς την ομορφιά του κόσμου. Κορνιζάρει απλόχερα πρόσωπα και γεγονότα, για να μην ξεχαστούν.

Το παίξιμο της λύρας του, τρέφεται από συγκίνηση και γεννά τη συγκίνηση. Αυτή ακριβώς η συγκίνηση εξαφανίζει συναισθήματα απαισιοδοξίας και καταθλιψέως. Δημιουργεί πανηγυρική έξαρση, λαμπρίνει τα γεγονότα και φέρνει την ανείπωτη χαρά και την ευεργετική λύτρωση από την πεζότητα της ζωής.

Αλλες φορές πάλη, δημιουργεί μία έξοχη συναισθηματική υποβολή που φέρνει στο νου εύθυμες συγκλονιστικές. Είναι

τότε που τα μάτια υγραίνονται και κάτω από τα στήθη ακούγονται υπόκοφα οι δυνατοί παήμοι.

Ακόμα, μέσα από το παίξιμό του, μπορεί να ανιχνεύσει κανείς, πτυχές από το βίο και τον πολιτισμό του Ποντιακού Ελληνισμού.

Είναι ένας άξιος συνεχιστής της ποντιακής παράδοσης κι ένας αθεράπλευτος νοσταλγός ενός ωραίου κόσμου, που κάποτε, ελάμπε με την παρουσία του, εκεί στον Πόντο και που

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ Α. ΜΕΛΕΤΙΔΗ

σήμερα "... ανθεί και φέρε κι άλλα' εδώ στον ελληδοικό κόπο.

Οι Πιερίδες Μούσες, γι' αυτήν την προσφορά του, πεζοπορούσες τον ανέβασαν στους μακάριους όρυμους τους.

Κι ο Ποντιακός Λαός, αναγνωρίζοντας κι αυτός με τη σειρά του, τη μεγάλη προσφορά του λυράρη, μέσα από το λινοτραγουδά του τον υμνεί και τον ευχαριστεί.

"Εσύ, που ποιείς την κεμεντζέν (λύρα) να ζεις εκατόν

χρόνια, εφτάς τον κόσμον κι ανασπώ' τη καρδιάς στ' τα πόνια".
Με την ίδια καρδιά υμνεί και τη λύρα:
"Για πέμπε λύρα μ' έμορφον πως εγγραϊκός στ' όλια, και το λαλόπος το γλυκόν, πως παίρ' λαρόν το πόνε".
Ο Πόντιος λυράρης είναι η λύρα που οδηγεί στις ρίζες μας. Είναι "τη χαράς το κλαδί". Είναι σπύθα από πολλιά φωτιά, που δεν πρόκειται να σβήσει.

"ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ"
ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ
ΒΕΡΟΙΑΣ
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ Α. ΜΕΛΕΤΙΔΗΣ

Οικονομολόγος - Συγγραφέας
Θουκυδίδη 2 - Τηλ. 0331 - 25.282

ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ
ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΠΑΤΣΙΚΑΣ & ΣΙΑ Ε.Ε.

"ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ"

ΤΗΛ. 0331/66913 - FAX 0331/66979

ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ

Γωνία 16ης Οκτωβρίου - Διός

Τηλ. 0331 - 28.356

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ 1.000 δρχ.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟΝ "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ"

* Οι στίλβες του "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ" είναι στη διάθεση όλων των αναγνωστών του

* Οι εργασίες πρέπει να στέλνονται αν είναι δυνατόν δακτυλογραφημένες

Χειρόγραφα δημοσιευμένα ή όχι δεν επιστρέφονται

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΑ (ΘΥΜΑΣΑΙ)

Θυμάσαι όνταν εντούναμε
εντάμαν τα ορμάνια
κι ενούνιζαμε ντο τσογάτ
θα δίγωμε τη μάνα σ'.

***

Εντάμαν επορπάναμε
αρνοπομ τα ραχία
και α θα τέρτα κι έξεραν
τ' εμέτερα τα ψύα.

***

Θυμάσαι όνταν ευριουμνει
εμείς σην Τραπεζούνταν
αρνόπο μ' όνταν κρούει σο νούμ
τ' ομματόπα μ' ζομούνταν.

***

Κατήθα ουρανέ στη γήν
κι έπαρ' την τυραννία μ'
άμον δεντρόη ετράνινεν
ο πόνον στην καρδιά μ'.
Β. ΡΟΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Θ' αχπαράεται το παιδί

Σ' σα 1923 όντες έρθαμε πρόσφυγες αδακεί, έτον μετ' εμάς και τη Κορινόπαντων η οικογένεια ας σήν Ορτούν. Τρία παντρεμένα αδελφία έταν ατοίν και είκαν και τη μάνα ατου, τη Χατζή Παρθέναν. Οθουνοός έστειλανε μας 'ς εφορχία τη Ελλάδας. Οι Κορινόπαντ επέμ'ναν προσώρας 'ς σόν Περσιάν, με πούληους Ορτουήδες. Η Κυβέρνηση εδώκεν ας απ' έναν τσατρί και εκούρεψαν στα απέσ' 'ς έναν γιαζίν. Σ' σή Κορινόπαντων το τσατρί σουμά έτον έναν κουγίν.

Εναν ημέραν τα μωρά έπαιζαν 'ς σό κουγίν ολόγερα. Έτον και τη Κορινόπαντων το μωρόν και έπαιζεν με τ' άλλα τα μωρά. Η Χ' Παρθένα εκάθουτον με τρεις τοί νυφώδες 'ς σή τσατρί την πόρταν εμπροστά και έπλεκεν για τον Γιώραγαν, τον Τρανόν τον υιόν ας έναν Ζευγάρ' διηλά ορτάρα άσπρα.

Στα έπλεκεν, επέρεντ' ομμάτ'ν ας τα μωρά πως παίζ'νε 'ς σό κουγίν ολόγερα. Αμάν, εδέκεν έναν άγρεν λαίλιαν και λέει τοι νυφώδες ας: Τρέξτεν, επάρτεν τα μωρόν, θα ρούζ' απέσ' 'ς σό κουγίν και θα φουρκίεται... και ντό θα φουρκίεται δεν 'κ έν... θ' αχπαράεται!...

Τέρεν πόσον έν' και πε στο κεί

Ο Παλαιτέρς ο Τάντον ας σή Σιαμανάντων τη Κρωμί έτον ένας προκομμένος άνθρωπος. Έτονε ολίγον κωφός, εγάπωνεν και το γιοσαλαούκ.

Εναν ημέραν εκατήθεν 'ς Τραπεζούνταν, εγιοπούρεψεν έναν κατζήκας, σουλακλούκ, ταραπολουζ' ζωνάρ', κόλλησιον και ώραν. Εφόρεσεν στα και εδέθεν 'ς σή Κρωμί.

Οι Κρωμέτ' είδον ατον και εκπαρόγαν, άμα ατοίν εξέρ'νε ο Τάντον την ώρα 'κ' εγνωρίζ.

Ο Τάντον 'ς σή Γαλατά κεκά καλοτασεύ' με τη Σιθειμάναγα τον Μουχαήλ.

Ερθεν και θα δαβαίν ο Λάμπον τη Χ' Μουχαήλ απ' ας εσ', είδεν τον Τάντον με την ώραν 'ς σή γούλαν ατ'. Λέει ατον:

- Τάντο, πόσον έν' η ώρα;

Αυτός πα καιρόν 'κι χάν', άμον εβγάλλ' την ώραν ας και λέει τη Σιθειμάναγα τον Μουχαήλ:

- Ναιπε, τέρεν πόσον έν' και πε στο κεί.

Ας' σό εφτάς κα- πάρ 'κ έεις

Κάποτε 'ς σόν γάμον, 'ς σήν Αδυσαν, 'ς' σ' άπης τοι καλενέτς ανάμεσα εσεγκαν και τον Πανίκαν της Σουσάνας. Καλόν παιδί ο Πανίκας, Τζοπαρκόν, τζαπούκκον. Νε τ' σουλαούδας εφίνεν χωρίς μεζεήλικια, νε τοί χαρευάντς χωρίς ρακίν.

Κρυπτοχριστιανοί

Οι ολιγάριθμοι Τούρκοι, μογγολικής καταγωγής, οι οποίοι επεδόθησαν αρχικώς στην Βυζαντινή αυτοκρατορία, σύν τω χρόνω με τους βιαίους εξισλαμισμούς αυξήθηκαν, ώστε στα χρόνια του Μωάμεθ Β' ο στρατός του να απορτίζεται καθ' ολοκληρίαν από εξωμότας χριστιανούς (βλ. Κ. Παπαρηγοπούλου Ιστορία του Ελληνικού Έθνους 5, 18).

Η θρησκευτική και γλωσσική πορεία του υπό τους Τούρκους πλέον Βυζαντινού κράτους μπορεί να παρασταθεί σε κλίμακα πέντε βαθμίδων.

Α' Οι καρτερικοί και πιστοί χριστιανοί, που διετήρησαν τη γλώσσα και την παράδοση. Αυτοί ανέστησαν την Ελλάδα.

Β' Αυτοί που έμειναν χριστιανοί, αλλή εχασαν τη γλώσσα. Αυτοίς μόνο η Ορθόδοξος Εκκλησία τους έσωσε από την εθνική απώλεια. Κατά την ανταλλαγή του '22 απεδόθησαν στην Ελλάδα.

Γ' Οι "προσκυνημένοι". Εγιναν μωαμεθανοί, για να ξεφύγουν τα βάσανα τα ραγιά, αλλή διατήρησαν στα βάθη της καρδιάς τους τη μνήμη του "απωλεσθέντος παραδείσου". Είναι οι λεγόμενοι "κρυπτοχριστιανοί", για τους οποίους θα μιλήσουμε παρακάτω.

Δ' Αυτοί που έγιναν πραγματικά μουσουλμάνοι είτε απ' ευθείας είτε ως απόγονοι κρυπτοχριστιανών, χωρίς να χάσουν όμως και την ελληνική γλώσσα. Αυτοί κατά την ανταλλαγή ως μουσουλμάνοι παρέμειναν στην Τουρκία, οδυρόμενοι για την τύχη τους.

Ε' Οι μουσουλμάνοι και τουρκόφωνοι. Απ' αυτούς αποκλειστικά κατάγεται σήμερα η ιθύνουσα τάξη του τουρκικού λαού.

(Από το ημερολόγιο της Ορθόδοξης Ιεραποστολικής Αδελφότητας "Ο ΣΤΑΥΡΟΣ", ετος 1988).

Αρ' έρθεν η σειρά να θάη γαμοστόλον, ούη' οι καφετέν νε τα τραπέζα να φάζ'νε τον κουβαλούνε φαγιά 'ς σα τραπέζα.

Ο ζαβαήλης ο Πανίκας ανάμεσα 'ς σό καφετέντς ας ούητς τζεπούκκα εποίενεν την δουλειαν ατ, άμον σειράν φαγί 'κ' έξερεν. Σ' σό τραπέζ' το θα επένεν σουρβάν, επένεν κρέας και μερ' εθέλησαν κρέας, επένεν πιλάφ.

Τη Χαλκωτίν' η Θανασία, η μαγειρίτσα, εστοχάστεν ατον και λέει ατον:

Πανίκα, εσύ αφς τα τραπέζα.

- Γιατί θεία Θανασία, κ' επεγενευίτς με, λέει ο Πανίκας.

- Νέηρε, λέει ατον, πως κι' πεγיאνεύκομ' εσε. Τζεπούκκον και καλόν παιδίον είσαι, άμον ας το εφτάς χαπάρ' κ' έεις.

Παροιμιακές εκφράσεις, γνωμικά και μεταφορικές έννοιες

* Ας' σ' ουράδ' σ' κουτάι
Λεγεται για τον πούη εξα-

Σύγχρονη πόντια

στιχουργός

Τ' αυλία 'μου

Ολόγερα τρανόν αυλήν,
κοσσάρα και πουήλια,
'ς σήν πλάσ' τα μομοφότερα
τ' εμέτερα τ' αυλία.

***

Φουρνίν, μοντρίν και αχερών'
τσιτσάκ' έναν κουμασόπον
και το νερόν ντο τρέχ' εκέσ'
κρούον κρουσταλλιδόπον.

***

Σύκας ολόγερα ποήλια
και κάτ' τρανά βοτρυδία,
έναν κοτάν, έναν καγόν'
και 'ς σήν νιγίν κοχλίδια.

***

Τα πόρτας ακαράκωτα,
κατ' χαμελά σκαμνία,
πινακωτίν και ζύμωτρον
'ς σό τσάκ τα περσεκία.

***

Τσιτσάκια οσηπούμιστα,
τραντάφυλλα, ακακίας,
οι χειριάντ ντο ζουν εκέσ'
είναι θίγως κακίας.

***

Κι όνταν κουζί' ο πετεινό
κι ασ' σα κρεβάτια σκούν'νταν
σιφτέν' εφτάγ'νε τον σταυρόν,
με τον θεόν ενούν'νταν.

Ελένη Πιπερίδου - Λαφαζάνη

ντλημενο απο αρρώστεια ή γεράματα, αλλή και, μεταφορικά, από οικονομική άποψη. (Προήλθε από το ότι αν ο παραφορτωμένος γάδαρος συμβεί να πέσει δεν μπορεί να ξανασηκωθεί, παρά μόνον αν τον τραβήξουν από την ουρά). Παράδειγμα "Ντ' εφτάει ο Κώστας κι άλλη 'κι φαίνεται;" - "Εσίμη ορωτάς, επιάσεν ατον η γρίπη, κι ατώρα ας σ' ουράδ' σ' σκούται!".

* Θα παίρν'ν' εμας και τρέχ'νε

Θα γίνουμε αντικείμενο δυσμενών σχολίων. "Παιδιά, τρέπτεν κανέικ' μ' εγροικά 'το, θα παίρν'ν' εμας και τρέχ'νε!".

* Το κότσια τ' εντούναν σήν κοτύλαν ατ'

Οι φτέρνες κτυπούσαν στο σβέρο του. Το λέμε για να δείξουμε πόσο γρήγορα έτρεχε κάποιος.

* Χώμαν φά και μη λαείς
οι Με κυριολεκτική σημασία, όπως π.χ. όταν τα παιδιά παίζουν κρυφτό: κρύψου καλά εκεί που είσαι, κολήησε στο χώρο και ταιμουδιά,

β) Μεταφορική σημασία, αντίστοιχη του αρχαιοελληνικού "λάθε βιάσας". Επίσης: "Ζήσον και μη φαίνεσαι".

* Να σύρ' στο 'κι σύρεται, να χάν' στο 'κι χάται.

Το λέμε όταν για οποιονδήποτε λόγο μας έχει κυριεύσει καημός (ντέρτι) αδόστακτος και χωρίς εηπίδα να τον ξεπεράσουμε.

* Ζαρωτά κάθα, άμον τογρία καλόταεψον

Παρακελευστικό: Στραβά κάτσα, αλλή ίσια μίθα. Εννοεί την υποχρέωση του ανθρώπου να

εκφέρει δίκαιη κρίση, ανεξάρτητα από την προσωπική του θέση. Η λέξη "τογρία" είναι τουρκική, από τις πιο συχνά χρησιμοποιούμενες από τους Πόντιους, και με τις ίδιες σημασίες όπως και στα τουρκικά: τογρού = σωστό, σωστά, ίσια κ.λ.π. "Το τογρίν θέητς κι αγαπώ σε" (αν θές να μάθεις την αλήθεια, δεν σ' αγαπώ). "Τογρία ζύασον!" (σωστά ζύγισε!). "Άκείνε Εβενε τογρία λάθα εν" (Ετούτη η Εβένη σωστά παλαβή είναι). "Τογρία Αράπ'ς" (αληθινός Αράβης). "Τογρία στα! (ί-σια στάσου).

"Τρυγομηνάς" Οκτώβριος

Ο Οκτώβριος πήρε το όνομα "Τρυγομηνάς" επειδή ήταν ο μήνας των καρπομαζωμάτων. "Στον τρυγομηνάν τρυγίεις". "Εναν σπέρτς και δέκα πέρτς...". Ήταν δηλαδή ο τελευταίος μήνας της χρονιάς που μαζευαν τα σταφύλια, τα καρύδια, τα κάστανα, τα γλυκά κοκοκύδια κ.λ.π.

Λεξιλόγιο

1. αβρύς = παχύς
2. αβρούηιστος = άφλεκτος
3. αγκαλώ = μπνύω
4. αγκαθάζω = αυλακιάζω
5. αγρήγορος = σβέητος
6. αγωνσία = απερισκεψία
7. αγροίνα = θυμώνω
8. αγροξία = ανοσοσία
9. αδό = εδώ
10. αέκα = τέτοια
11. αέτα' = έτσι
12. αθίζω = κολλώπιζω
13. ακάηεστος = απρόσκλητος
14. ακεί = εκεί
15. ακείνος = εκείνος

Μία ιστορική φωτογραφία

Στη φωτογραφία ο γέρος είναι από τους Κομνηνάδες Καστοριάς και ονομάζεται κ. Λαμπριανίδης. Κατάγεται από την περιοχή Ντεμύργιοη του Πόντου. Είχε ως νέος το όπλο πάντα στα χέρια του. Τον Οκτώβριο του 1940 άρπαξε ξανά το όπλο και ζήτησε να πάει εθελοντής στο μέτωπο. Αιώνιας είναι η μνήμη του. Η φωτογραφία είναι από το φύλλο της "Βραδυής" των Αθηνών της εποχής εκείνης.

Από την Ιστορία της Ευξείνου Λέσχης Βέροιας

Η Ε.Λ. Βεροίας προγραμματίζει συνεστίαση για τους ηυράρηδες

Για τους ηυράρηδες της περιοχής Ημαθίας οι οποίοι παρουσιάζουν κάποια ικανοποιητική απόδοση στα παραδοσιακά τραγούδια όλων των περιοχών του Πόντου, η Εύξεινος Λέσχη Βέροιας, προτίθεται να διοργανώσει συνεστίαση προς τιμή τους.

Η εκδήλωση θα γίνει σε κέντρο της πόλεως και πιστεύεται να κληθούν για να παραστούν σ' αυτή όλοι οι ηθοποιοί, ηυράρηδες, χορευτές, τραγουδιστές κ.λ.π. που προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στο σύλλογο για να συνδιασκεδάσουν και να αναπυυχθούν οι σχέσεις μεταξύ τους.

Στη συνεστίαση σύμφωνα με το πρόγραμμα, τους παρευρισκόμενους θα χαιρετήσει μέλος του διοικητικού συμβουλίου και πιθανόν ο πρόεδρος ιατρός κ. Κων/νος Καμπουρίδης, ο οποίος θα αναφερθεί στα σημεία της συνεργασίας τους με την Λέσχη.

14-5-78 "Ποντιακά Νέα" Αντί Στεφάνων

Η Εύξεινος Λέσχη Βεροίας κότεθεσε τις το Τμήμα της

Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών και Παιδοουπλεως (Καλή Παναγία) 2.000 δρχ. αντί στεφάνων εις μνήμην:

1) Αδαμίδη Γεωργίου πατρός του συμβούλου Αδαμίδη Βασιλείου και 2) Μελετιόδη Παπατωνίου πατρός του συμβούλου Μελετιόδη Ιωάννη.

22-4-78 "Βέροια"

ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ ΠΡΟΣΚΛΗΣΙΣ

Καθείσθε όπως τιμήσατε την 29ην Νοεμβρίου 1975, ημέραν Σάββατον, την υπό του Συλλόγου της Ευξείνου Λέσχης Βεροίας, διοργανουμένην "Ποντιακήν Βραδυάν" εις την αίθουσαν του Κέντρου "Ακρόπολις", κατά την οποία θα λάβουν μέρος και τα δύο χορευτικά συγκροτήματα της Λέσχης.

Το Διοικ. Συμβούλιον

Οικονομικό έτος 1967

Εσοδα: 17.137
Εξόδα: 6.385
Υπόλοιπο: 10.752

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ 1976

Πρόεδρος: Μιχαήλ Μουρίδης

Αντιπρόεδρος: Κώστας Καμπουρίδης

Γεν. Γραμματέας: Γιάννης Μελετιόδης

Ταμίας: Στάυρος Ορφανίδης
Μέλη: Παν. Σιδηρόπουλος, Ανέστης Ανδρέαδης και Βασίλης Αδαμίδης

ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Το Δ.Σ. της Ευξείνου Λέσχης Βέροιας συνήθε σε έκτακτη συνεδρίαση για να συμβάλει στο μέτρο των δυνάμεών του στο οξύ πρόβλημα της στέγης των υποψηφίων για τα Πανεπιστήμια και τα ΚΑΤΕ και αποφάσισε:

α) Να φιλοξενήσει στα σπίτια των μελών και φίλων του ορισμένο αριθμό υποψηφίων.

β) Να παρακαλέσει τα μέλη και τους φίλους του, να δηλώσουν αριθμό υποψηφίων που μπορούν να φιλοξενήσουν στα τηλέφωνα 28.158, 22.604, 24.227, 24.746, 25.282, 26.718, 23.468.

Βέροια 22-8-1978
Για το Δ.Σ.
Ο Πρόεδρος
Κ. Καμπουρίδης
Ο Γεν. Γραμματέας
Γ. Μελετιόδης

Χορευτές από το πρώτο χορευτικό συγκρότημα της Ε.Λ.Β.

Στη φωτογραφία από αριστερά είναι οι Γρηγοριάδης Γεώργιος, Μαυρόπουλος Συμεών, Μαυροκεφαλίδης Θεόδωρος, Θεοδωρίδης Αλκης και Σασκαλίδης Αθανάσιος.

Το πρώτο χορευτικό συγκρότημα είχε μία έντονη παρουσία όχι μόνο στις εκδηλώσεις της Λέσχης αλλά και σε άλλες, όπως σε εκδηλώσεις που έγιναν στο Παναθηναϊκό Στάδιο το 1962, στα Χανιά το 1964 για τα 100 χρόνια από τη γέννηση του Ελ. Βενιζέλου.

Νέα από τα αδελφά Σωματεία

Εύξεινος Λέσχη Κοζάνης

Γιορταστικές εκδηλώσεις πραγματοποιήσε με απόλυτη επιτυχία στις 14 Σεπτεμβρίου 1991 η Ε.Λ.Κ. με την επωνυμία "Ακρίτεια". Πλούσιο και εντυπωσιακό το πρόγραμμα της εκδήλωσης. Τις εκδηλώσεις παρακολούθησαν όλες οι αρχές της πόλεως και πολυς κόσμος.

"Κορμηνοί" Χαλκίδας Ν. Ευβοίας

Πλούσιες δραστηριότητες παρουσίασαν οι Ποντιοί της Χαλκίδας σ' όλους τους τομείς, όπως συγκεκριμένα: Χορούς, διαλέξεις, συνεστίασεις, εκδρομές, φεστιβαλικές εκδηλώσεις κ.λ.π. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι συμπατριώτες μας της Χαλκίδας απόκτησαν και ιδιόκτητο οικόπεδο στο οποίο θα ανοικοδομήσουν τη στέγη τους.

Πανελλήνιος Ομοσπονδία Ποντιακών Σωματείων Καλλιτεχνική Στέγη Β. Ελλάδας

Η Καλλιτεχνική Στέγη Β. Ελλάδας σε συνεργασία με την Εύξεινο Εστία Συκεών Θεσσαλονίκης και το Δήμο Συκεών, διοργάνωσαν στις 28 Σεπτεμβρίου 1991 μουσικοχορευτική παράσταση με απόλυτη επιτυχία.

Σύλλογος Ποντίων Χαιδαρίου

Κυκλοφόρησε η "ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΛΥΡΑ" του Συλλόγου Ποντίων Χαιδαρίου, τρίμηνη έκδοση (Ιούλιος, Αύγουστος, Σεπτέμβριος 1991), χρόνος 10ος, τεύχος 39. Είναι ένα θαυμάσιο έντυπο με πλούσια ύλη, που μας φέρνει κοντά στις ρίζες μας.

Πανελλήνιος Ομοσπονδία Ποντιακών Σωματείων

Με έγγραφο της η Πανελλήνια Ομοσπονδία Ποντιακών Σωματείων προς το Διοικητικό Συμβούλιο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου ζητά:

"Να εισαχθούν στα σχολικά εγχειρίδια όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης περισσότερες σελίδες ιστορίας του Μικρασιατικού Ελληνισμού για:

- Να γνωρίσουν το ελληνόπουλο το περίφημο "αντάρτικο" των 22.000 ανταρτών των υψηλόκορφων βουνών του Πόντου, που υπήρξε εφάμιλλο των αμαρτωλών και κηφετών του 1821.

- Να μάθουν και για τη συμμετοχή των Ελλήνων της Μικρασίας στον αγώνα του 1821.

- Να μάθουν για τον αιώνιο

και συνεκικό, ακόμη και σήμερα από τους κρυπτοχριστιανούς του Πόντου, αγώνα της χριστιανικής μας πίστης.

- Να μάθουν για τη γενοκτονία των 350.000 Ελλήνων του μικρασιατικού Πόντου ανάμεσα στα έτη 1906 - 1919..."

Σωματείο

"Παναγία Σουμελά"

Την Πέμπτη 31-10-1991 έγινε στη μεγάλη αίθουσα τελετών του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης επιτυχημένη εκδήλωση στο πλαίσιο της συμπλήρωσης των 40 χρόνων από την ίδρυση του Σωματείου Θεσσαλονίκης "Παναγία Σουμελά", με ομιλήτη τον γνωστό συμπatriώτη μας κ. Γιώργο Χιονίδη, δικηγόρο Βέροιας και ιστορικό.

Ο κ. Χιονίδης με τη γλαφυρότητα που το διακρίνει, αναφέρθηκε στη μυθολογία και στην ιστορία του ελληνικού στοιχείου στον Πόντο και στην εξάπλωση του χριστιανισμού. Ακόμα μίλησε για το παρελθόν της μονής Παναγίας Σουμελά του Πόντου και για την ιερή εικόνα του Ευαγγελιστή Λουκά, για το χρονικό διάστημα και μεταφοράς της στην Ελλάδα και για την ανιστόρηση του νέου μοναστηρίου.

Στην ωραία αυτή εκδήλωση, στην οποία τιμήθηκε ο ομιλήτης με το χρυσό μετάλλιο της "Παναγίας Σουμελά", παραβρέθηκαν ο Γεν. Γραμματέας του υπουργείου Μακεδονίας - Θράκης κ. Γ. Τσαθουκίδης, ο Δήμαρχος Θεσσαλονίκης κ. Ντ. Καμπούλλος, πολλοί καθηγητές του Πανεπιστημίου, βουλευτές, εκπρόσωποι των Μητροπολιτών Θεσσαλονίκης και Βέροιας, της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας και άλλων δημοσίων υπηρεσιών, καθώς και ένας μεγάλος αριθμός συμπatriωτών μας που καταϊκόνη στη Θεσσαλονίκη.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η εμπεριστατωμένη ομιλία του κ. Χιονίδη θα κυκλοφορήσει από το Σωματείο "Παναγία Σουμελά" και σε ιδιαίτερο (αντίτυπο) βιβλίο, για να σταθεί σ' όλους τους Συλλόγους.

Ακόμα θα πρέπει να ειπωθεί, ότι η ομιλία του κ. Χιονίδη θα επαναληφθεί στο Πνευματικό Κέντρο της Μητροπόλεως Βέροιας την Τρίτη 19 Νοεμβρίου 1991, ώρα 18.00, Ελευθερίου Βενιζέλου 24.

Γύρω από την άγραφη Ιστορία του Πόντου

Συνέχεια από την 1η σελ.

1. Αγάπη - Χάτη Χαλδίας
2. Ακτίς - Παιπούς
3. Αναγέννησις - Αμισός
4. Αναγέννησις - Κατώωρα
5. Αναγέννησις - Γαλιάνο Μισσηλάντων
6. Αναγέννησις - Οινόη
7. Αναγέννησις - Πουλιαντζάκι
8. Ανατολή - Τραπεζούντα
9. Αργοναυτία - Κερασούντα
10. Βρόχος - Πράσση Χαλδίας
11. Διογένης - Σινώπη
12. Δράσις - Χαψίκιοι Μα-

13. Εήλις - Αργυρούπολη
14. Ερμώνασα - Πλάτανα
15. Ευαγγελισμός - Οινόη
16. Ηήλιος - Σούρμενα
17. Ηρακλής - Κατώωρα
18. Θήλις - Σάντα
19. Κρώμνα - Τραπεζούντα
20. Κρώμνα - Τραπεζούντα
21. Κυριακίδης - Αργυρούπολις
22. Κυψέλη - Λιβερά Ματσούκας
23. Κυψέλη - Οφη
24. Μέλισσα - Τραπεζούντα

25. Μεταλλεύς - Αργυρούπολη
26. Μιθριδάτης - Σινώπη
27. Νέα Ζωή - Κοτύωρα
28. Ξενοφών - Τραπεζούντα
29. Ομόνοια - Ερζουρούμ
30. Ορθοδοξία - Ανω Αμισός
31. Ορφεύς - Ανω Αμισός
32. Περικλής - Αμισός
33. Πανευξείνιος - Αμισός
34. Πλάτων - Σούρμενα
35. Πόθος - Ούσσα - Τραπεζούντας
36. Προμηθεύς - Τραπεζούντα
37. Πρόδοξος - Τραπεζούντα
38. Σαφώ - Σάντα
39. Σωκράτης - Αργυρούπολις
40. Φως - Σούρμενα

ΝΕΑ ΤΗΣ Α.Ε. ΠΟΝΤΙΩΝ

Η Α.Ε. Ποντίων ύστερα από δύο χρόνια παραμονής στην Γ' Εθνική κατηγορία "κτυπά" με αξιώσεις την πόρτα της Γ' Εθνικής. Η εκπρόσωπος των Ποντίων στον αθλητικό τομέα στην Ημαθία, μετά τα εντυπωσιακά αποτελέσματα που έφερε τόσο εντός όσο και εκτός έδρας βρίσκεται στην πρώτη θέση του βαθμολογικού πίνακα και προβάλλει σαν ένα από τα μεγάλα φαβορί για άνοδο στην Β' Εθνική, στον Βόρειο Ομίλο.

Η δουλειά του Στέφανου Γαϊτάνου, αθλά και η εργατικότητα του Δ.Σ. δίνουν τους καρπούς τους. Οι μεταγραφές του καθορισμού αποδεικνύονται πετυχημένες. Η ομάδα που κλήναι επιθετικό ενισχύθηκε σημαντικά με τους Γεωργούλη - Παπαδόπουλο Θ., ενώ ο Ακριβόπουλος παρουσιάζεται μεταμορφωμένος σε σύγκριση με την περσινή περίοδο. Όλα, λοιπόν, δείχνουν ότι η

φετεινή χρονιά, είναι χρονιά της Α.Ε. Ποντίων και η άνοδος στην Β' Εθνική είναι ζήτημα χρόνου.

****

Εσάτην ερασιτεχνικό δεξιό για τον ελληνορώσο Νινιάδη και αναμένεται να εγκριθεί από την αρμόδια επιτροπή της ΕΠΟ. Μετά την έγκριση του ερασιτεχνικού δεξιού ο παίκτης θα υπογράψει επαγγελματικό και θα δικαιούται να συμμετάσχει με την ομάδα του στο πρωτάθλημα. Εν τω μεταξύ και ένας δεύτερος ελληνορώσος προνοείται τον τελευταίο καιρό με την ομάδα των Ποντίων. Πρόκειται για τον Αβραμίδη. Ένας παίκτης που θα υπογράψει όπως λένε οι αρμόδιοι της ομάδας επαγγελματικό συμβόλαιο την χειμερινή περίοδο των μεταγραφών.

N. ΚΑΜΠΟΥΡΗΣ

Για πείρε λάρα μ' έμορφον
πώς εγροϊκάς ατ' όλια,
και το λαλόπος το γλυκόν,
πώς παίρ λαρών τα πόνε:

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Ο "Αργοναύτης" με χαρά θα φιλοξενεί την παρουσίαση βιβλίων και περιοδικών που αφορούν τον Πόντο.

Οι ενδιαφερόμενοι παρακαλούνται να στέλνουν ένα αντίτυπο του βιβλίου ή του περιοδικού τους για τον παρσάρνω σκοπό.

ΠΟΝΤΙΑΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ

ΤΟ ΛΑΖΟΧΩΡΙ

Συνέχεια από το προηγούμενο

Το χτίσιμο της εκκλησίας ανέλαβαν ξένοι χτίστες με αρχιμάστορα τον Παχταουρίδη Κωνσταντίνου, από την Βέρσα, για να χτίσει ειδικά το ιερό. Αρχές του Φεβρουαρίου του 1928 μπήκαν τα κεραμίδια, ύστερα από μεγάλο αγώνα. Νέος ενθουσιασμός τώρα για τον εφοδιασμό της εκκλησίας με τα απαραίτητα εκκλησιαστικά. Οι οικογενειακές και προσωπικές δωρεές διαδέχονταν η μία την άλλη. Η πρώτη εικόνα που μπήκε στην εκκλησία ήταν του Αγ. Γεωργίου που την έφερε ο Σάββας Τσακίριδης από το Μόντρεαλ του Καναδά με χίλια δολάρια. Η εκκλησία αφιερώθηκε στη χάρη του Αγ. Γεωργίου ύστερα από πρόταση του Τσακίριδη Δημητρίου. Ο Τσακίριδης Κωνσταντίνος είχε προτείνει να αφιερωθεί η εκκλησία στη χάρη του Αγ. Κωνσταντίνου.

Με την ανέγερση της εκκλησίας παρουσιάστηκε η ανάγκη να αποκτήσει ο Συνοικισμός και δικό του Νεκροταφείο. Η πρώτη θέση που εκλέχτηκε ήταν η τωρινή θέση του Σχολείου. Το 1931 το Νεκροταφείο, για να μη βρίσκεται στην πρόσοψη του οικισμού, μεταφέρθηκε στη σημερινή του θέση, με πρωτοβουλία των Ξιφιλίνου Αρίσταρχου, Βαρούτιμου Θεοδώρου και Χατζηηαζάρου Γεωργίου. Η έκταση του Νεκροταφείου ανέρχεται σε πέντε στρέμματα.

Προσωρινά εφημέριοι στον Συνοικισμό διατέθηκαν οι εξής ιερείς: Τσιπουρίδης Παναγιώτης, Σαλμικιδής Παναγιώτης και Παπαδόπουλος Ιωακείμ. Επειδή από τους εφημέριους αυτούς ο ένας πέθανε και οι άλλοι δύο πήραν μετάθεση, αποφάσισαν να αποκτήσουν μόνιμο δικό τους εφημέριο, για να μην τρέχουν σε ξένα χωριά. Για το σκοπό αυτό στις 29 Δεκεμβρίου του 1930 το βράδυ έγινε στο σπίτι του Λαζάρου Χατζηγεωργίου συνεδρίαση, όπου προτάθηκε ομόφωνα για παπά του Συνοικισμού ο Αντώνιος Μελετιδής, που ήταν τηλεόφοιτος του Αστικού Ελληνικού Σχολείου του Κάισμας του Κάρς. Το πρώιμο τετραμελής επιτροπή από Κων/νο Τσαπακίδη, Θεόδωρο Πετρίδη, Χαράλαμφο Τσιπουρίδη και Γεώργιο Ευθυμιάδη υπέβαλε στο Μητροπολίτη αίτηση, για να χειροτονηθεί ο Αντώνιος Μελετιδής του Νικολάου ιερέας του Συνοικισμού. Φάιλτες διατέθηκαν οι Κων/νος Πετρίδης, Παύλος Πετρίδης και Θεόδωρος Ευθυμιάδης. Η πρώτη εκκλησιαστική επιτροπή συγκροτήθηκε από τους Δημήτριο Τσακίριδη, Λάζαρο Χατζηγεωργίου, Αλέξανδρο Ιωαννίδη και Γρηγόριο Παυλίδη.

Η λειτουργία Δημοτικού Σχολείου

Με την ίδρυση του Συνοικισμού άρχισε και η λειτουργία του Δημοτικού Σχολείου, με πρώτο δάσκαλο τον Ευθυμιάδη Θεόδωρο.

Για αίθουσα διδασκαλίας χρησιμοποιήθηκε η αχυρώνα του Ευθυμιάδη Γεωργίου (Γάτι-πλην). Οι πρώτοι μαθητές του κρυφού αυτού σχολείου υπήρξαν οι Γεώργιος Χατζηγεωργίου, Κων/νος Τσιτλακίδης, Αναστάσιος Ευθυμιάδης, Χαράλαμπος Ευθυμιάδης, Ιωάννης Ιωαννίδης (από το Ταρσάμι), Ιωάννης Χατζηγεωργίου, Σοφία Χατζηγεωργίου και Σάββας Παπαδόπουλος.

Ακόμη χρησιμοποιήθηκαν για αίθουσες διδασκαλίας τα σπίτια του Δημητρίου Τσακίρι-

δη, Θεόδωρου Τσιπουρίδη, Ηλία Πετρίδη καθώς και η εκκλησία.

Το 1927 διορίστηκε δάσκαλος ο Αρίσταρχος Ξιφιλίνος, ύστερα από τις παραστάσεις που είχαν κάνει στον Επαρχο και στη Δημοτική Επιθεώρηση οι Χατζηγεωργίου Φώτιος, Τσακίριδης Μελετιδής και Πετρίδης Ηλίας.

Την πρώτη Σχολική Εφορεία την αποτέλεσαν οι Ιωαννίδης Αλεξάνδρος, Μελετιδής Αντώνιος και Πετρίδης Νικόλαος. Νέα προσπάθεια τώρα, για το χτίσιμο του σχολείου.

Όλος ο συνοικισμός ήταν στο πόδι. Έκαναν εράνους, Συγκροτούσαν διάφορες ομάδες εργασίας για την ανέγερση του σχολικού κτιρίου. Σ' αυτές τις ομάδες, εκτός των άλλων, συμμετείχαν και οι Σαββίδης Κυριάκος, Γουλιουζιάδης Παναγιώτης, Τσιτλακίδης Αναστάσιος, Παυλίδης Ευθύμιος, Χρυσανθίδης Χρήστος, Χατζηηαζάρου Γεώργιος, Παυλίδης Αβραάμ, Αμανατιδής Ευστάθιος, Τσαπακίδης Χαράλαμπος, Τσιπουρίδης Θεόδωρος, Τσαπακίδης Γρηγόριος, Τσιτλακίδης Χαράλαμπος, Ευθυμιάδης Χαράλαμπος, Συφιαίδης Λάζαρος, Κοτσιρίδης Ιωάννης, Γουλιουζιάδης Χαράλαμπος, Πετρίδης Σωμάν, Ιωακείμης Θεόδωρος, Ορφανίδης Ηλίας, Παλτασιδής Ματθαίος, Αμανατιδής Κων/νος, Χατζηγεωργίου Ιορδάνης, Πετρίδης Παύλος και Αμανατιδής Ματθαίος. "Πότε ατελές το σχολείο" έλεγαν συνεχώς.

Το δάσκαλο τον πήλναν οι γονείς των μαθητών και τον φίλο-ξενούσαν με τη σειρά στα σπίτια. Η θέρμανση του σχολείου γινόταν με ξύλα. Τα φροντίδα για τη συγκέντρωση των ξύλων και το άναμμα της θερμάστρας την αναλάμβαναν οι μαθητές. **Συνεχίζεται**

Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΡΙΜΑΙΑΣ

του καθηγητή Κώστα Φωτιάδη

Συνέχεια από το προηγούμενο

Η αναφορά του προξένου Γ. Σέρρα είναι πολύ αποκαλυπτική για τη στάση των συμμάχων μας, ιδιαίτερα των Γάλλων αλλο και των εθελοντών, που φέρθηκαν με το χειρότερο τρόπο στο νότιο ελληνικό στοιχείο, που πολεμούσε στο πλευρό τους, ότι για τα δικά του συμφέροντα, αλλά για τα δικά τους, θύμα των Αγγλογάλλων ήταν ο Έλληνας πρωθυπουργός Ελευθέριος Βενιζέλος, που ενδιαφερόταν να μη χάσουν τα μεγάλα δάνεια που είχαν κάνει στο τσαρικό καθεστώς και το εμπορικό μονοπώλιο, με την απόφασή του να στείλει 23.351 στρατιώτες να στραγγαλίσουν τον Μποσεβίκισμο στη γέννησή του". Θύμα του ελληνικού πατριωτισμού τους οι περισσότεροι νότιοι Έλληνες της Ρωσίας γιατί δεν είδαν το δικό τους συμφέρον, μια και οι περισσότεροι ήταν φτωχοί αγρότες και κτηνοτρόφοι, αλλά της Μεγάλης Ελλάδας, πήγαν με τους συμμάχους του Βενιζέλου, τους Γάλλους και τους Εθελοντές του Δενικίν, οι οποίοι, σ' ανταπόδοση της συνεργασίας και της συμμαχίας, στον πρώτο κίνδυνο τους άφησαν αβοήθητους: "Θεωρήσας κολλημένο μου να λάβω πάντα τα κατάλληλα μέτρα προς υποστήριξη του ελληνικού στοιχείου απετόνην προς τον εν Κερσάω Διοικητήν του Εθελοντικού Στρατού και εξήτησα λεπτομερώς πληροφορίας περί της καταστάσεως του μετώπου. Αι πληροφορίες αι εβήσαν φαινομενικώς ήσαν καθοπλιστικαί δυστυχώς όμως απείκον πολύ της αληθείας καταστάσεως, ως εκ τούτου εκρίνα καθόν να αποσταθώ μέσω του συναδέλφου μου Προξενικού πράκτορος της Γαλλίας εν Κερσάω προς τον αρχηγόν της εν τω λιμένι ευρισκομένης μοίρας Γαλλικών τορπιλοβόλων όπως ζητήσω εν πρώτοις πληροφορίας περί της καταστάσεως του μετώπου και εκ δευτέρου την συνδρομήν του ως προς την παροχή πλοίων δια την μετανάστευσιν περίπου τριών χιλιάδων Ελλήνων, οίτινες κατά τον κατάλογον καταρτισθέντα κατόπιν παραγγελίας μου υπό του Προεδρείου της Ελληνικής Κοινότητος έμελλον ν' αναχωρήσωσι. Δυστυχώς ο Γάλλος συνάδελφός μου και αρχηγός της Γαλλικής μοίρας ουδεμίαν ενθαρρυντικήν πληροφορίαν μοι έδωσαν, όσον δ' αφορά την παροχήν πλοίων η απάντησίς των ήτο όχι μόνον αόριστος αλλά δύναμαι να είπω αρκετά ειρωνική: "όταν πρόκειται να φύγουν πλοία θα δώσωμεν την άδειαν να πάρουν και Έλληνες". Κατόπιν της απαντήσεως ταύτης ενήργησα παρά τοις Έλλησι εφοπήσασίς κ.κ. Κριεζή, Παναγιωτάτω και Καλληγιά, οίτινες εδέχθησαν να μου παραχωρήσωσι τα ανήκοντα εις αυτούς πλοία δια την μεταφοράν των Ελλήνων δωρεάν. Την δήλωσιν ταύτην επέδωσα εγγράφως εις τον Γαλλικόν Προξενείον και παρά πάσαν προσδοκίαν ουδεμίαν μοι εδόθη απάντησις εις δε πληροφορίαν μου παράκλινον περί του ζητήματος τούτου μοι εδηλώθη κατηγορηματικώς ότι τα πλοία των ανωτέρω κυρίων φέρουσι Ρωσικήν σημαίαν και ευρισκονται υπό την διοίκησιν του Γάλλου αρχηγού όστις θα τα μεταχειρισθί όπως εκείνος

κρίνει καταλληλότερον... Επίσης κρίνω απαραίτητον να σας γνωρίσω ότι κατά την 27ην τρέχοντος μηνός έφθασεν εις τον οιδηροδρομικόν σταθμόν Κερσάω αμφοσταχία φέρουσα 30 τραυματίας Έλληνες, παρ' όλης τας παραστάσεις μου και παροκλήσεις μου προς τον αξιότιμον Γάλλον συνάδελφόν μου μέχρι της εσπέρας της 27ης οι τραυματίαι έμενον εν τω σταθμώ και επί τέλους λόγω της προσωπικής φιλίας μου προς τον Ναυτικόν Διοικητήν του λιμένος και επιτετραμμένον επί της εκκένωσεως της πόλεως Στρατηγόν Κον Γρεγούμπωφ, καθωρρώσα χωρίς την έγκρισιν των Γαλλικών αρχών να παραχωρηθί μικρόν πλοίον προς μεταφοράν των τραυματικών εις Νοβοροσίσκην".

Πολύ αποκαλυπτική είναι και η έκθεση του Ιωάννη Ζερβού για την τραγική κατάσταση στην οποία είχαν περιέλθει οι Έλληνες της Μαριουπόλης. Ο Ιωάννης Ζερβός, σταθμμένος από τον Βενιζέλο, ως εκπρόσωπος της ελληνικής αποσταλής στον Καύκασο και τη νότια Ρωσία μαζί με τον Ι. Σταυριδάκη και τον Ν. Καζαντζάκη, για την περιθαλίψη των προσφύγων, αναφέρει στο υπουργείο Εξωτερικών την κατάσταση των ελληνικών χωριών από τα συμμαχικά στρατεύματα του Δενικίν, γιατί συντάχτηκαν από φόβο με τα στρατεύματα των Αγροτικών του Μαχνό: "Αλλ' οι εν τη υπαίθρω (Έλληνες) εξακολουθούσι πάσχοντες, διότι τους απομακρυσθέντας Μποσεβίκους αντικατέστησαν οι λεγόμενοι Αγροτικοί υπό τον Μαχνό, οίτινες συμμοσούμενοι εις 60.000 οπλισμένον ατάκτων διέκοψαν πολλαχού τας συγκοινωνίας και εις σημαντικήν έκτασιν είην κύριοι της καταστάσεως. Το δυσωρεστον είναι ότι δυο εκ των μάλλον πολυανθρωπων και ηθουσίων ελληνικών χωριών της περιφερείας Μαριουπόλεως, οι (έσω) Γιόλτα και το Μαγγού, συνετάχθησαν εκ φόβου πιθανώς με τον Μαχνό και η προσωρινή κυβέρνησις Δενικίν διέταξε τον εκπορισμόν των εκεί κατοίκων και την κατασκαφήν των χωριών".

Ο Ιωάννης Ζερβός πίστευε ότι μπορούσε να σταματήσει το μεγάλο κακό που ετοιμαζόταν από τους συμμάχους μας, γι' αυτό στην έκθεσή του συμπληρώνει ότι: "Καθόσον η διαταγή δεν δύναται προς το παρόν να εκτελεσθί, ελπίζω να επιτύχω ανάκλησιν αυτής". Δυστυχώς όμως δεν μπόρεσε να κάνει τίποτα, γιατί από ένα άλλο ανέκδοτο έγγραφο του υπουργείου Εξωτερικών, σταθμμένο από τον Ευστάθιο Κούκο, πρόεδρο της επιτροπής προσφύγων, στο υπουργείο Εξωτερικών, πληροφορούμαστε την καταστροφή όχι μόνον του

χωριού αλλά και τη σφαγή 400 Ελλήνων: "Εννοείται ότι η τύχη των Μαριουπολιτών δεν υπήρξε καλλίτερη. Ο εθελοντικός στρατός επιθυμών να καθυποτάξει δια της βίας τους Μαριουπολίτας, απέστειλε κατ' αυτών σώματα ανάρτητα, αποστεθούμενα ιδίως εκ Τατάρων και Περσών, υφ' όν και μόνον εν τω ελληνικώ χωρίω Μαγγούς έχουν κατασφαγή 400 Έλληνες (άνδρες, γυναίκες, παιδιά), διηρηθήν άπασα η περιουσία και επωλήθη κατόπιν δημοσίου υπ' αυτών εν τη πόλει. Η αυτή δε τύχη επεφυλάττετο και εις ηβήστας άλλας κοινότητας".

Η ελληνική κυβέρνηση στην προσπάθειά της να δείξει την πιστή αφοσίωσή της στους συμμάχους, αδιαφόρησε για την τύχη των Ελλήνων της Ρωσίας. Παρά τα λεπτομερή στοιχεία που είχε από κυβερνητικούς της συμβούλους και από αξιόπιστα πρόσωπα της ελληνικής παροικίας - ότι μπορεί ακόμη να σωθεί ο ελληνισμός αν ακολουθηθεί μια πιο ρεαλιστική πολιτική και έρθει, για παράδειγμα, σ' επικοινωνία με τους Μποσεβίκους, που είχαν ήδη επικρατήσει στην περιοχή - η κυβέρνηση δεν έκανε καμμία

κίνηση, για να μη στενοχωρησει τους συμμάχους, που λίγους μήνες νωρίτερα της έδωσαν το πράσινο φως να καταλάβει τη Σμύρνη. Δυστυχώς ο Έλληνας κυβερνήτης Βενιζέλος έβλεπε τα ελληνικά συμφέροντα να φτάνουν μόνον ως τη Σμύρνη, για την επιτυχία της οποίας βούλιασε τον υπόλοιπο παροικιακό ελληνισμό. "Εάν κ. Πρόξενε η ελληνική κυβέρνηση δεν υψώσει φωνήν υπέρ των Ελλήνων τούτων, εάν δεν δύναται να ενεργήση τι υπέρ αυτών δεν δύναται τίποτε να συντελεσθί", έγραφε ο ιερέας Δ. Μισοηλίδης στις 4 Ιουνίου 1919 στον πρόξενο Φ. Ζήνωντα της Νοβοροσίσκης.

Ουσιαστικότερες πληροφορίες για την κατάσταση αλλά και για την ποιότητα των Ελλήνων της Ρωσίας έστειλε στην κυβέρνηση ο στενός συνεργάτης του Βενιζέλου, Σταυριδάκης, τονίζοντας ότι: "Αποστεθούστες στοιχίον εργατικών και ηλιθέρων Ζωής θα προσθεσώσι πολύ εις την εθνικήν ρώμην υπό τον όρον το Κράτος να προσπαθήση να αναζωογονήση τον Ελληνικόν σπινθήρα, όστις υπάρχει εντός του. Απόδειξις είναι ότι αποθέσαντες την γνώσση των από παλιών γενεών διατηρούσι την εθνικήν των συνείδησιν και ζητούσι πολλαδική κλησίοντες να έλθωσι εις την πατρίδα των, ως λέγουσι. Αν τοιούτη εργασία γίνη επί τινας μήνας, είμαι βέβαιος ότι το μετακομισθησόμενον υλικόν θα αυξησει τον φυλετικόν ενθουσιασμόν εν Ελλάδι εις μέγαν βαθμόν, ενώ αν μείνι ως έχει, είναι ήμισυ εκατομμύριον Ελλήνων χαμένον δια τον Ελληνισμόν και αφορμισθησόμενον υπό των φυλών".

ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ (ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ) ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

Ο κ. Παναγιώτης Κιαγκίδης τ. Κοινωνικός Γραμματέας Ροδοχωρίου Ημαθίας και η σύζυγός του κ. Ολγα είχαν την καλοσύνη να προσφέρουν στη μνήμη των γονέων τους το ποσό των 10.000 δρχ. για τις ανάγκες της

ανέγερσης του Κέντρου Πολιτισμού της Ε.Λ.Β. Επίσης ο κ. Κιαγκίδης για τον εμπλουτισμό της Βιβλιοθήκης της Λέσχης πρόσφερε και 4 τόμους του βιβλίου του: "Τα Ποντιακά Αντάρ-

τικο Σώματα και η Μικρασιατική Εκστρατεία". Στο πόνημα αυτό του αξιοσέβαστου συμπατριώτη μας περιγράφονται οι αγώνες των Ποντίων για την ελευθερία τους κ.λ.π. Το Δ.Σ. τους ευχαριστεί.

Ενα αξιόλογο πόνημα

Ο Σεβαστός κ. Ιωάννης Σιαμίδης, από το Ροδοχώρι Νάουσας είχε την καλοσύνη να μου προσφέρει την πνευματική του εργασία η οποία αναφέρεται σε διάφορα ιστορικά γεγονότα που διαδραματίστηκαν κατά τη χρονική περίοδο 1908 έως το 1924 στον Πόντο. Το πόνημα του κ. Σιαμίδη είναι βγαλμένο μέσα από το χρόνο των προσωπικών αναμνήσεων. Έχει την αυθεντική του σφραγίδα. Τα γεγονότα τα είδε ο ίδιος, τα έζησε ο ίδιος και τα άκουσε ο ίδιος.

Και ο κ. Σιαμίδης ξεκινάει το πόνημα του με το εξής απλό και θαυμάσιο τρόπο: "Γεννήθηκα το 1902 εις το χωριόν Λειβάδα της Γαλιάνης, επαρχία Ροδοπόλεως και Ματσούκας, Νομός Τραπεζούντας. Ολοι οι παλιότεροι απεβίωσαν. Λίγοι μείναμε γι' αυτό εθεώρησα καθόν να γράψω τα όσα γνωρίζω και να μείνουν ενθύμιον εις τους νεωτέρους και να ξέρουν την καταγωγήν τους...".

Να είστε καλά σεβαστέ κ. Σιαμίδη.

Γ.Μ.

ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ

Ο "Αργοναύτης" ως γνωστόν εκδίδεται από την Ευξείνο Λέσχη Βέροιας για μη κερδοσκοπικούς λόγους, αλλά για πνευματική ανιστόρηση της λαογραφίας και της πολιτιστικής μας παράδοσης.

Είναι, λοιπόν, απαραίτητο, για την ασταμάτητη και απρόσκοπτη πλεύση του να ανανεώσουμε τις συνδρομές μας έγκαιρα και ακόμα να γράψουμε νέους συνδρομητές.